

Spontane dødsfald hos søer: Årsager og risici

Obduktion af 101 selvdøde søer giver ny indsigt i spontane dødsfald og muligheder for forudsigelse og forebyggelse.

NYT FRA
SEGES
INNOVATION

Af Margit Andreassen, chef-forsker, Seges Innovation

Sodødeligheden er fortsat for høj i Danmark. Seges InSight viser, at over halvdel af sodødeligheden skyldes selvdøde søer. Uden obduktion er det næsten umuligt at fastslå dødsårsagen – obduktion er nøglen til at forstå og derved bedre forebygge disse dødsfald.

Obduktion af 101 selvdøde søer fra seks danske besætninger har givet ny indsigt i, hvorfor søer dør spontant og om dødsfaldene kan forudses og forebygges. Obduktionerne blev foretaget på Veterinært Laboratorium, Kjellerup. Landmændene registrerede, hvornår søerne døde, og om de havde haft nedsat ædelyst eller var utrivelige lige inden de døde.

Obduktionerne viste, at de hyppigste dødsårsager var re-

produktionsvejslidelser (15 procent), leverdrejninger (12 procent), mildtrejninger (10 procent), traumer (12 procent), mavesår (10 procent) og universel tarmlødning (6 procent). Disse fund er i tråd med resultater gjort ved lignende undersøgelser af danske sohold.

Faring og flytning kræver ekstra opmærksomhed

Det viste sig, at dødsfaldene især skete lige efter flytning (nul-fem dage) og omkring faring. Det understreger behovet for øget overvågning og tilpasning af management i disse faser.

Organdrejninger og huld – en vigtig sammenhæng

Leverdrejninger, der var en væsentlig dødsårsag, blev kun fundet hos søer i farestalden – under hele diegivningsperioden – og primært hos søer med en rygspektykelse over det anbefalede. Hele 68 procent af de selvdøde søer havde for højt huld. Det peger på, at bedre huldstyring kan være en vigtig indsats for at reducere risi-

koen for spontane dødsfald især ved organdrejninger. Det anbefales at bruge rygspekkmålinger frem for visuel vurdering, da sidstnævnte ofte undervurderer både magre og fede søer.

Obduktioner er nøglen til at forstå og derved bedre forebygge spontane dødsfald.

tegn på nedsat velbefindende kan skyldes produktions-systemer, hvor individuel monitorering er begrænset – både hvad angår utrivelighed og foderoptag. I systemer med fælles fodertrug kan den enkelte sos foderoptag ikke kvantificeres, mens elektronisk sofodring muliggør detaljeret registrering af dagligt foderoptag og dermed tidlig identifikation af afvigelses-

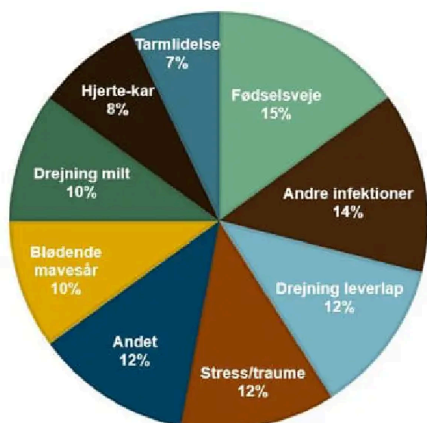
Dødsfald er vanskelige at forudse

Kun hos 30 procent af søerne blev der observeret et nedsat velbefindende eller nedsat ædelyst forud for dødsfaldet. Det var især søer, der døde som følge af mavesår, universel tarmlødning eller børslyngning/-betændelse med rådne fostre, der var synligt påvirkede inden deres død. Hver 3. so, der døde af leverdrejning, havde nedsat ædelyst dagen før.

Den lave registrering af

Faringsovervågning og rettidig fødsels-hjælp er afgørende

15 procent af dødsfaldene skyldtes reproduktionsli-

Dødsårsager hos 101 selvdøde søer fra 6 besætninger. Leverdrejning forekom kun i farestalden, mens mildtrejning forekom i alle staldafsnit.

Klumme

Nedtællingen er i gang for løbestaldene

Fra 1. januar 2035 – om mindre end 10 år – skal alle løbestalde være indrettet til løse søer. Det kan lyde som lang tid, men når der er tale om staldbyggeri er det en kort frist. I januar trådte en ny bekendtgørelse i kraft, og søerne skal fra 1. november 2040 også være løse i farestalden. De to tidsfrister ligger meget tæt på hinanden, og det vil give mening at tænke en langsigtet fælles løsning for at undgå unødige omkostninger.

Løse søer i løbestalden er ikke nogen 'walk in the park'. Der er mange erfaringer fra UK-produktion, som viser, at overgangen til løsdrift i løbeafdelingen er mere end en bygningsændring. Når søerne får mulighed for at udøve deres brunstadfærd, øges også risikoen for skader og halthed.

Af Janni Hales Pedersen, fagchef for Gris, Seges Innovation

Soens adfærd er stærkt præget af hierarki og rangordenskampe, og derfor er det afgørende at arbejde systematisk med gruppering, tæt observation og forebyggelse af slags-

mål. Afprøvningsdata og data fra Insight har vist os, at gruppering er forbundet med øget risiko for forringelser for rangsvage eller unge dyr. Det er et billede på, hvordan en lovgivning, der tilsigter at øge søernes velfærd, kan risikere at medføre forringelser for søernes velfærd fordi deres naturlige adfærd er så voldsom.

Derfor arbejder Seges Innovation fortsat på at undersøge konsekvenserne af søernes naturlige adfærd, så løsdrift ikke bygger på idealer, men på viden om både positive og negative effekter. Seges Innovations kommende aktiviteter har fokus på forebyggelse frem for behandling, så problemerne findes før de opstår.

Forebyggelse kræver systematik, observation og rutiner, der er lette at bruge i hverdagen. Derfor bevæger vi os i: fra brandslukning til risikostyring, og fra regler på papiret til velfærd i praksis. Ved at forstå adfærden og identificere risici tidligt kan vi udvikle management og systemer, der løfter velfærden – også for de dyr, der har sværest ved omstillingen.

- Afprøvningsdata og data fra Insight har vist os at gruppering er forbundet med øget risiko for forringelser for rangsvage eller unge dyr.

delser, herunder børbetændelse og rådne fostre. Mange af disse dødsfald opstod som følge af komplikationer under faring og fandtes helt hen i løbe- og drægtighedsstalden. Tidlig og systematisk overvågning af søer før, under og efter faring samt rettidig fødselshjælp er afgørende for at reducere risikoen.

Resultaterne fra under-

søgelsen viste, at spontane dødsfald ofte skyldes komplekse og sammensatte årsager, hvor især organ-drejninger, mavesår og reproduktionslidelser dominerer. Systematiske obduktioner anbefales som et vigtigt redskab til at identificere mønstre og årsager til dødelighed, så forebyggende tiltag kan målrettes mere effektivt.

Anbefalinger

- Indfør obduktioner ved spontane dødsfald for at klarlægge årsager og målrette forebyggelse.
- Brug rydspækmålinger til at styre huld og fodring, så søer ikke bliver for fede – især op til faring.
- Vær ekstra opmærksom på søer lige efter flytning og omkring faring, hvor risikoen er størst.
- Sørg for rettidig fødselshjælp og overvågning før, under og efter faring.